VETERINARY SCIENCE

НЕБЕЗПЕКА ВИНИКНЕННЯ СИБІРСЬКОЇ ЯЗВИ НА НЕКОНТРОЛЬОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

[1]***Яненко У. М.,*** *канд. вет. наук, зав.відділу*
[2]***Кос'янчук Н. І.,*** *канд. вет. наук, доцент*

Україна м. Київ
[1]*ДНУ «Державний центр інноваційних біотехнологій»*
[2]*Національний Університет Біоресурсів і Природокористування України*

DOI: https://doi.org/ 10.31435/rsglobal_ws/30112018/6233

ARTICLE INFO

Received: 16 September 2018
Accepted: 15 November 2018
Published: 30 November 2018

KEYWORDS

anthrax,
monitoring,
dysfunctional points,
outbreak of the disease,
burial.

ABSTRACT

At the beginning of the XXI century, the distribution of anthrax on the territory of Ukraine did not acquire significant proportions. In most cases, sporadic and group diseases of people were caused by violations of the current veterinary and sanitary legislation. The analysis of statistical data on the registration of anthrax outbreaks among farm animals and the monitoring of dysfunctional points for this disease in Ukraine during the period 1920 - 2017 revealed 24 956 outbreaks of anthrax. Elimination of anthrax only by vaccination is impossible. Given that the pathogens of the disease persist in the land for centuries, additional measures are needed to maintain sanitary order in the burial places. Topicality. Today, the eastern regions of Donetsk and Luhansk are not controlled to ensure a stable epizootic situation on anthrax. Because of this, these regions can be considered as a risk area in the occurrence of the disease. The purpose of the work is to analyze the epizootic situation regarding the anthrax and graves of animals that died from this disease on the territory of Ukraine.

Citation: Яненко У. М., Кос'янчук Н. І. (2018) Nebezpeka Vynyknennia Sybirskoi Yazvy na Nekontrolovanykh Terytoriiakh Ukrainy. *World Science.* 11(39). doi: 10.31435/rsglobal_ws/30112018/6233

Copyright: © 2018 **Яненко У. М., Кос'янчук Н. І.** This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

За даними Міжнародного епізоотичного бюро (МЕБ) і Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), за останні 15 років в світі зареєстровано понад 150 тис. спалахів сибірки. Щорічно від антраксу гине більше 2 млн тварин та хворіє більше 40 тис. людей [5, 12]. Постійне розширення масштабів специфічної імунізації сприйнятливих тварин стало вирішальною причиною істотного зниження захворюваності серед тварин. У країнах колишнього СРСР щороку проводилось більше 270 млн щеплень сільськогосподарських тварин проти сибірки. Хоча масова вакцинація суттєво знизила захворюваність на антракс, ризики виникнення нових спалахів інфекції все-таки не вдалося усунути повною мірою [3]. Боротьба із сибіркою потребує значних коштів на проведення суворих карантинно-обмежувальних та лікувальних заходів у разі виникнення хвороби, щорічних запобіжних щеплень усіх сприйнятливих до неї тварин, організацію ветеринарно-санітарних заходів у стаціонарних осередках.

Варто зазначити, що на початку XXI століття поширення сибірки на території України не набувало значних масштабів. У більшості випадків спорадичні та групові захворювання

людей були зумовлені порушеннями чинного ветеринарно-санітарного законодавства. Аналіз статистичних даних щодо реєстрації спалахів сибірки серед сільськогосподарських

тварин та моніторинг неблагополучних пунктів за цим захворюванням по Україні за період 1920 – 2017 рр. виявив 24 956 спалах сибірки тварин [1, 2, 5, 6].

Ліквідація сибірки лише за допомогою вакцинації неможлива. Враховуючи, що збудник хвороби зберігається в землі століттями, необхідні додаткові заходи підтримки санітарного порядку в місцях поховання [4, 12].

Актуальність. На сьогодні території східних областей: Донецької та Луганської не контрольовані щодо забезпечення стабільної епізоотичної ситуації по сибірці. Через це ці регіони можна вважати зоною ризику у виникненні захворювання.

Метою роботи є аналіз епізоотичної ситуації щодо сибірки та захоронень тварин, які загинули від цього захворювання на території України.

Матеріали та методи. «Каталог стаціонарно неблагополучних по сибірці пунктів на території Української РСР 1920-1978 рр. та 1978-2002 рр.,.» (автори Завірюха А. І., Харчук О. М., Троценко Б. Л. під ред. В. Я. Шаблія); отриманий з Державного комітету ветеринарної медицини України, а також дані Державного науково-дослідного інституту з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи щодо спалахів сибірки на території України за 2000-2010 роки.

Результати роботи. Аналізуючи епізоотичні дані представлені в «Каталозі» від 1920 по 1978 рр. стаціонарно неблагополучні пункти (СНП) реєструються по всій території України. За цей період нараховано 714 спалахів захворювання у Донецький області та 1312 спалахів – Луганській області.

У період 1979 по 2018 рр. в Україні виявлено 455 спалах сибірки. Якщо до цих цифр додати данні за 1920-1978 рр. то загалом зареєстровано – 24951 спалах сибірки, що були виявлено протягом 95 років. Найбільше випадків захворювання припадає на Вінницьку область – 44 спалахи. Лідерами за кількістю спалахів є: Луганська (36 спалахів), Чернігівська (34 спалахів) Донецька (30 спалахів), Одеська і Хмельницька (по 29 спалахів) області.

За наступні 18 років (1999-2017рр.) найбільша кількість СНП була зареєстрована у 1999 році – 19, у 2001 – 14 та у 2000 – 11. У подальшому відмічається зменшення їх кількості, і з 2002 року вона не перевищувала 4.

Згідно даних епізоотологічного моніторингу, причинами виникнення спалахів сибірки є ґрунтові осередки інфекції, що безпосередньо пов’язано із наявністю старих поховань на території населеного пункту, місцями загибелі або забою хворих на сибірку тварин. На активність таких осередків безпосередньо впливають як природні явища (кількість опадів, ландшафт місцевості, підтоплення, повені, зсуви ґрунту тощо), так і антропогенний вплив (земляні роботи, будівництво тощо) [6]. Повені, дощі, бомбардування території можуть привести до виходу спорових форм бацили. Відомо, що у споровій формі збудник сибірки зберігається у ґрунті століттями [7].

Для сибірки характерна стаціонарність осередків, яка зумовлюється тривалим збереженням спор у землі, а також весняно-літня сезонність, що пов'язано зі збільшенням контакту тварин із забрудненими спорами збудника пасовищами, а також з кровосисними та жалкими комахами. Вірогідність виникнення захворювань значно зростає в засуху, коли нестача зелених кормів змушує тварин поїдати сухі рослини разом із землею, в якій можуть знаходитися спори. Взимку хвороба виникає тільки в разі згодовування раніше контамінованих сибірковими спорами кормів (сіна, соломи).

Територія України являє собою постійну загрозу щодо виникнення сибірки. Це зобов’язує фахівців проводити загальні та специфічні заходи запобігання хворобі в усіх регіонах. За даними кадастру поховань тварин, що загинули від сибірки, на території України існує більше 4,6 тисяч сибіркових поховань, з них 60 % віднесені до старих, які й становлять найбільшу небезпеку (поховання до 1954 року). Вони залишаються головною проблемою подолання сибірки в Україні. за припущеннями дослідників з цієї проблеми невідомих поховань – від 4 000 до 9 000.

Через недбальство власників худоби, вакцинація приватного сектора майже не відбувається, а це є порушенням чинної інструкції щодо профілактики сибірської язви.

Також, безпритульна сільськогосподарська худоба, що не отримає своєчасної вакцинації також буде сприяти виникненню нових спалахів сибірки.

У 2018 році зареєстровано спалах сибірки в Одеській області, Саратський район, с. Міняйлівка. Інфіковано п’ять людей. Причиною виникнення захворювання є велика рогата

худоба, що ні разу не щеплювалася. У 2012 році подібний випадок був у Черкаській області, люди захворіли при забитті свині.

Південь та схід нашої країни має родючі чорноземи. Їх склад є комфортним середовищем для збереження спор збудника сибірки.

На рисунку 1 представлено коефіцієнт розповсюдженості сибірки по областях України (відношення кількості СНП за 1913-2014 рр. до кількості населених пунктів в області станом на 1.11.2014). Отже, в Луганській обл. коефіцієнт розповсюдженості 42 – 45, а в Донецькій обл. – 17,86 – 23,14.

Рис. 1. Коефіцієнт розповсюдженості сибірки по областях України за 1913-2014 рр.

Так в дослідних східних регіонах йдуть бойові дії й про догляд за старими сибірковими захороненнями не згадується.

Найбільша кількість старих поховань сконцентрована переважно у північних, центральних, південних та частково у західних областях України. На території Донецької області знаходиться 47 старих сибіркових поховань (всього – 80), а Луганської області – 142 (всього – 275). Це викликає стурбованість фахівців ветеринарної медицини, особливо за прогнозування епізоотичної ситуації з сибірки.

Наразі в Україні відсутні вакцинні препарати проти сибірки для людей. У ветеринарній практиці застосовується щеплення великої та дрібної рогатої худоби у час пасовища. Перед науковцями поставлено завдання розкрити проблематику щодо створення вакцинного препарату проти сибірки для людей у період біологічної загрози та для усіх видів тварин будь-якого віку,

Люди, які зараз знаходяться на території проведення бойових дій повинні бути проінформовані щодо загрози своєму здоров'ю антропозоонозами, серед яких сибірка посідає головне місце.

Висновки.

1. Територія України, де проводиться АТО є небезпечною щодо осередків місць по сибірці. Моніторингові дослідження вказують на високий коефіцієнт розповсюдженості СНП з сибірки (до 45 в Луганській області й до 23 в Донецькій області) та 355 сибіркових захоронень по двом областям, що є головним небезпечним аспектом у збереженні стабільної епізоотичної ситуації нашої країни.

2. Епізоотичні служби зобов'язані інформувати бійців і населення, що перебувають у зоні бойових дій.

ЛІТЕРАТУРА

1 Бобыльова О. О. Сибірка в Україні / О. О. Бобильва, [та ін.] //Сучасні інфекції № 1. – 2002. – С. 5 – 10.
2 Бобильова О. О. Сибірка в Україні. Епідеміологічний аналіз за 55 років (1946-2001). / О. О. Бобильова [та ін.] // Сучасні інфекції. – № 3. – 2001.– С. 5-9.
3 Бондарєв Л. С. Сучасні проблеми сибірки / Л. С. Бондарєв, І. А. Зайцев, В. О. Туйнов, М. М. Клиса // Інфекційні хвороби. – 2001, № 4. – С. 77 – 79.
4 Галкин В. В. Проблемы безопасности сибиреязвенных скотомогильников / В. В. Галкин, М. Н. Локтионова, Е. Г. Симонова, О. С. Хадарцев// Эпидемиология и инфекционные болезни. – 2007. – № 6. – С. 54–56.
5 Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України (2014) Епізоотична ситуація в світі: інформація Міжнародного епізоотичного бюро. http://vet.gov.ua/db/meb.
6 Завірюха А.І., Харчук О.М., Троценко Б.Л. 1979. Каталог стаціонарно неблагополучних по сибірці пунктів на території УРСР 1920-1978.
7 Завірюха А. І. Абацилярна вакцина проти сибірки/ А. І. Завірюха, В. В Слободян, О. Р. Романовський // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. – № 52. – Х. – 1994. – С 36–37.
8 Завірюха А. І. Настанова по застосуванню вакцини абацилярної «Антракол» проти сибіврки тварин / А. І. Завірюха. – К., 2002. – 3с.
9 Седінкін В. В., Вишневецький О. Г. Вакцинація – надійний засіб профілактики сибірки/ В. В. Седінкін, О. Г. Вишневецький // Ветеринарна медицина України. – № 2. – 2009. – С. 32-33.